

Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Miljøvernavingdelinga

Forvaltningsplan for Prestholmen naturreservat

Neset kommune

Rapport 2011:19

Oversiktsbildet på framsida viser Prestholmen naturreservat i Nesset kommune. Bildet er tatt frå søraust (foto: Øivind Leren).

Tittel: FORVALTNINGSPLAN FOR PRESTHOLMEN NATURRESERVAT

Forfatter:

Alexander Connor, miljøvernavdelinga, Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Godkjenningsvedtak:

Forvaltningsplan for Prestholmen naturreservat i Nesset kommune er godkjent av Fylkesmannen i Møre og Romsdal 15.12.2011, med heimel i verneforskrifta § 10.

Referat:

Denne forvaltningsplanen skal sikre ei langsiktig og kunnskapsbasert forvaltning av vernekvalitetane i Prestholmen naturreservat. Det er i tillegg eit sentralt ønske at planen vil vere eit godt hjelpemiddel til grunneigarar og andre interesserte ved at den vil vere rettleiande og utfyllande i høve til dei eksisterande verneforskriftene. Forvaltningsplanen presenterer verneverdiane og mål ved bruk av omgrepa *naturkvalitetar, bevarings- og forvaltningsmål*. Dette er ein metode som skal sikre ei meir presis forvaltning av naturvernområde i Noreg.

Ein viktig kvalitet med reservatet er at det er ein av svært få holmar i indre fjordstrøk i fylket som er tilnærma urørt. Området utgjer ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl som blant anna fiskemåse og krykkje. Reservatet skal forvaltast slik at desse verdiane vert sikra på lang sikt. Skjøtselstiltak som vegetasjonsrydding, beiting og overvaking/fjerning av framande artar er nokre døme på tiltak som skal bidra i dette arbeidet.

I tillegg til å ha fokus på framtidig skjøtsel vil ei sentral oppgåve for forvaltningsstyresmakta vere å overvake bevaringsmål for sjøfuglane i reservatet. Med denne forvaltningsplanen vert fokuset på vernekvalitetane for reservatet skjerpa i framtida.

Forvaltningsplanen med tilhøyrande bevaringsmål og tiltak bør reviderast minst kvart 10. år.

Emneord:

Forvaltningsplan, sjøfugl, naturkvalitet, bevaringsmål, framande artar, skjøtsel.

ISBN (Pdf utgåve): 978-82-7430-243-3

ISBN (Papir utgåve): 978-82-7430-242-6

ISSN 1891-876X

Ulf Lucasen
seksjonssjef

Lindis Nerbø
Direktør miljøvernavdelinga

Forord

Prestholmen naturreservat i Nesset kommune blei oppretta ved kongeleg resolusjon av 28. mai 2010, som ein del av verneplan for hekkande sjøfugl i Møre og Romsdal. Verneplanen sikrar nokre av dei viktigaste områda for sjøfugl i fylket og omfattar 36 hekkelokalitetar. Desse naturreservata er fordelt på 19 kommunar, og utgjer totalt om lag 53 km². Av dette er 6 km² land og 47 km² tilhøyrande sjøareal.

Dette er den første forvaltningsplanen for Prestholmen naturreservat, og ein av 11 forvaltningsplanar for sjøfugl som Fylkesmannen sette i gang å utarbeide våren 2011. Sjøfuglreservata med forvaltningsplaner vart valte ut på grunn av auka gjengroing av hekkelokalitetane.

Det har vore ein nedgang i hekkebestandane dei siste åra for fleire av sjøfuglartane i Nordsjøen. Nedgangen har vore mest dramatisk for artar som hentar mat langt til havs. Nedgangen kan skuldast både globale og lokale forhold. Ved å verne hekkelokalitetane sikrar vi sjøfuglane mot lokale trugsmål som til dømes forstyrning i rugetida og gjengroing av eigna reirplassar. Aktuelle skjøtselstiltak for å gjenskape og oppretthalde best moglege vilkår for hekkande sjøfugl er derfor eit sentralt tema i forvaltningsplanane.

Fylkesmannen har hatt forvaltningsplanane på høyring i 2011. Høyringsbrev har vore sendte til grunneigarar, aktuelle offentlege etatar og fleire lokale og regionale lag og organisasjonar. Høyringsdokumenta har lege på fylkesmannen sine heimesider. Vedtekne forvaltningsplanar er å finne på nettsidene til Fylkesmannen i Møre og Romsdal, fmmr.no, under publikasjonar. Forvaltningsplanen vil vere rettleiande og utfyllande i høve til dei eksisterande vernereglane og vil ikkje gi nye avgrensingar for grunneigarane.

Verneplanen er den siste av dei tematiske fylkesvise verneplanane i Møre og Romsdal. Oppgåva med å opprette verneplanar for våtmark, myr, edellauvskog, havstrand/elveos og hekkande sjøfugl i Møre og Romsdal er dermed fullført.

Planen er først og fremst utarbeidd av Alexander Connor ved fylkesmannens kontor. Jorunn Mittet Eriksen har slutført arbeidet. I tillegg har Aslaug Magerøy Grimstad lest korrektur. Planen er utarbeidd for midlar som Direktoratet for naturforvaltning (DN) har stilt til rådvelde.

Molde, 15.12.2011

Innhold

1	INNLEIING	9
2	SJØFUGLANE I MØRE OG ROMSDAL	10
2.1	EIGNA TOPOGRAFI FOR SJØFUGL	10
2.2	REGISTRERINGAR	11
2.3	UTFORDRINGAR/ TRUSLAR.....	12
3	BRUKARINTERESSER	13
3.1	JAKT, FISKE OG FRILUFTSLIV	13
3.2	JORD- OG SKOGBRUK	13
4	SKJØTSEL	14
4.1	SKJØTSELBEHOV I SJØFUGLRESERVATA.....	14
5	SKJØTSELSPLAN FOR PRESTHOLMEN NATURRESERVAT	15
5.1	SKILDING AV VERNEOMRÅDET.....	15
5.2	NATURKVALITETAR.....	16
5.3	TILSTANDEN I PRESTHOLMEN NATURRESERVAT	16
5.4	BEVARINGSMÅL.....	16
5.4.1	<i>Oppfølging av bevaringsmål</i>	17
5.5	SKJØTSEL; BEHOV OG GJENNOMFØRING	19
5.5.1	<i>Rydding av tre og kratt</i>	19
5.5.2	<i>Brenning</i>	19
5.5.3	<i>Beiting</i>	20
5.5.4	<i>Overvaking/fjerning av framande artar</i>	20
5.5.5	<i>Rydding av søppel</i>	21
5.5.6	<i>Oppsummering av skjøtselstiltak på Prestholmen.</i>	21
6	FORVALTNING AV NATURRESERVATET	22
6.1	FORVALTNINGSSTYRESMAKTER	22
6.2	LOVVERK, FØRINGAR OG FORVALTNING	22
6.3	FORVALTNING AV VERNEFORSKRIFTA	23
6.4	FORSTÅING AV UNNTAKA FRÅ FORSKRIFTENE	23
6.4.1	<i>Spesifiserte dispensasjonsreglar</i>	24
6.4.2	<i>Generelle dispensasjonsreglar</i>	24
6.5	RETNINGSLINER FOR SAKSBEHANDLING	25
6.6	SKILTING OG INFORMASJON	26
6.7	OPPSYN I NATURRESERVATA	26
6.8	REVIDERING AV FORVALTNINGSPLAN	27
7	KJELDER	28
8	VEDLEGG	29

1 Innleiing

Prestholmen naturreservat vart oppretta ved kongeleg resolusjon av 28. mai 2010 i samband med verneplan for hekkande sjøfugl i Møre og Romsdal. Formålet med vernet er i følgje § 2 i verneforskrifta; *“å ta vare på eit område som har særskilt verdi for biologisk mangfald og som inneheld trua, sjeldsynt og sårbar natur. Området omfattar ein av svært få opne holmar i indre fjordstrøk i fylket som er urørt. Saman med omliggande sjøområde og naturleg tilhøyrande plante- og dyreliv. Området utgjør ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl som blant anna krykkje og måker,”*

Figur 1: Prestholmen naturreservat ligg i Nesset kommune (www.dirnat.no/kart/naturbase).

Kvifor vern?

Naturvern byggjer på oppleving av, og kunnskap og medvit om kvalitetar og eigenskapar i naturen. Norsk politikk og lovgjeving baserer seg på at naturen har ein verdi i seg sjølv, ein eigenverdi, som gjer at all natur og alle artar har ein rett til å eksistere. Mennesket inngår som ein del av naturen med eit særleg ansvar i kraft av sin sterke påverknad på mange økologiske prosessar. Naturen har også ein opplevingsverdi, ein verdi for folk si helse og trivsel, og gjennom friluftsliv ein verdi for å skape forståing for vern av natur.

For å sikre område som er særleg viktige må desse vernast mot faktorar som kan øydelegge dei. Mangfaldet av artar og naturtypar vert i stor grad påverka negativt av menneskeleg aktivitetar som utbygging, omdisponering av areal, forureining m.m. Å ta vare på naturverdiar gjennom plan- og bygningslova vil ikkje alltid kunne stå sterkt nok mot mange slike påverknadsfaktorar. Å verne viktige sjøfugllokalitetar etter naturmangfaldlova (NML) gir eit sterkare juridisk vern, og vil i best mogleg grad sikre arealet.

Sjøfugl er ikkje noko eining i zoologisk systematikk, men eit omgrep som skildrar ei funksjonell rolle i naturen. Det femner dei fugleartane som gjennom heile eller store delar av levetida hentar det meste av næringa frå sjø og hav. Sjølv om dette i vidaste forstand kunne også gjelde t.d. havørn samt nokre av vadarane, avgrensar ein normalt sjøfuglomgrepet til å gjelde symjefuglar av ulike slag. Døme på typiske representantar for sjøfuglane er stormfuglane, sulene, skarvane, alkefuglane og dei fleste måkefuglane.

Samstundes som dei er viktige hekkelokalitetar er mange av naturreservata viktige skjærgårdsområde, som er ein sjeldan og verneverdig naturtype i global samanheng. Særleg øy- og skjærgårdsområda har stor verdi som heilhetlege økosystem, der zoologiske, botaniske og geologiske element både på land og i sjø bidreg til områda sin eigenart, økologiske betyding og verneverdi.

Vern av areal med særlege naturverdiar er i Noreg regulert av NML. Områda er verna som naturreservat etter NML § 37, jf. §§ 33 og 62. Naturreservat er den strengaste av verneformene og blir m.a. brukt for område som inneheld trua, sjeldan eller sårbar natur, område av ein bestemte naturtype, er viktig for biologisk mangfald, utgjer ein spesiell geologisk førekomst eller har særskilt naturvitskapleg verdi.

Naturreservata skal bidra til å bevare måla i NML § 33. Dei skal bl.a. bidra til sikre variasjonsbreidda i naturtypar og landskap (§ 33 a), dei skal sikre artane og genetisk mangfald (§ 33 b) og sikre trua natur og økologiske funksjonsområde for prioriterte artar (§ 33 c).

Forvaltningsplanen skal vere eit praktisk hjelpemiddel for å oppretthalde og fremje verneformålet i samsvar med verneforskrifta. Han skal sikre ei einsarta forvaltning av verneområdet ved å gje konkrete retningslinjer for mellom anna bruk, informasjon, skjøtsel og saksbehandling. Planen skal òg gje ei samla skildring og dokumentasjon av natur- og bruksinteresser i reservata og om det er spesielle forhold som trugar eller kan true verneverdiane. Planen er ikkje juridisk bindande, men er retningsgivande for forvaltninga av området, og han skal synleggjere ansvarsforhold og forvaltningsstyresmakt. I naturreservata er både planter og vilt freda, og det skal ikkje settast i verk tiltak som kan forringe verneverdiane.

Forvaltningsstyresmakta er ansvarleg for skjøtsel. Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for oppsyn i naturreservata, og har i samråd med Fylkesmannen ansvaret for skjøtelsarbeid i fleire av reservata.

Forvaltningsplanen byggjer på verneforskrifta og den kunnskapen som finst om sjøfuglane, verneområda og dei største truslane mot verneverdiane.

2 Sjøfuglane i Møre og Romsdal

2.1 Eigna topografi for sjøfugl

Kysten i Møre og Romsdal kan delast mellom indre og ytre. Eit karaktertrekk i det ytre er den flate kystbremmen, som skaper store og oppdelte gruntvassområde. Kystbremmen utgjer også ein viktig del av øyrekka langs kysten, i nokre tilfelle heile øyar som Gossen, Vigra og Smøla. Kystbremmen er difor overgangen mellom fjell og hav, samstundes som han er terskelen mellom havet og fjordane i den indre delen av kysten. Fjordane er djupe, har etter måten få øyar og holmar og er prega av bratte skoglier eller fjellsider, berre stadvis brotne av flatare landskap, særleg kring dalbotnar og elveos. På dei flatare stadene er det også oftast busetnad. Dei store fjordbassenga må fyllast og tømast i takt med flo og fjøre. I terskelområda kring munningen vert det difor rik straumsetjing og god omrøring i vatnet.

Den norske kontinentalhylla er på det breiaste utanfor Møre og Romsdal, med Storegga og Buagrunden. Frå sør stryk kyststraumen langs øyar og strender nordover. På Sunnmørskysten råkar ho Golfstraumen med full tyngde. Golfstraumen pressar varmare og saltare havvatn inn mot kysten og skaper omrøring og auka næringstilgang. Dette fører med seg gode vekstvilkår og rik biologisk produksjon. Mørkysten er frå tidlege tider kjend som eitt av dei viktigaste gyte- og oppvekstområda for fleire fiskeartar i landet vårt.

Næringstilhøva gjev med andre ord grunnlag for ein rik sjøfuglfauna. Dei topografiske tilhøva ligg fysisk til rette for mange og gode hekkeplassar. Til saman er dette årsaka til at Møre og Romsdal gjennom tidene har hatt store bestandar av sjøfugl. Særleg Sunnmørskysten kan by på brattlendte øyar med fjellstup heilt i havkanten. Dette er høvelege stader for fuglefjellsartane. Runde er den best kjende av desse øyane og huser dei største koloniane. Runde er også det einaste store fuglefjellet i Sør-Norge. Det har elles vore etter måten store koloniar også på naboøyar i Herøy og Sande og på Nordøyane i Haram. Mindre koloniar finst fleire andre stader, men desse er gjerne meir ustabile over tid. Slik kan ein finne til dømes toppskarv- og krykkjekoloniar spreidd på kysten av Romsdal og Nordmøre.

Andre sjøfuglartar, særleg måsar og ternar, hekkar både i koloniar og parvis langs heile fylket, men tettare i dei straumrike områda kring fjordmunningane enn inne i fjordane. Inne i fjordane er utvalet av eigna hekkeplassar mindre. Så godt som alle skjer, holmar eller småøyar i fjordane har sjøfugl hekkande, men villminken har i løpet av dei siste tiåra medverka til at måsar og ternar har funne det tenleg å flytte koloniane anten innover i lynghelia eller til dei ytste skjera. Strandenger eller småholmar i fjordsystema gjev ikkje lenger like godt resultat i hekkinga.

2.2 Registreringar

Undersøkingar retta spesielt mot sjøfugl i Møre og Romsdal har gått føre seg sidan 1950-åra. Den første tida galdt dette ringmerking i fuglefjella på Runde, mest som fritidsaktivitet. Frå 1970 er meir vitskapelege undersøkingar gjennomførde. Mykje av undersøkingane etter dette er gjennomførde som prosjekt eller delar av prosjekt, finansiert av tilskot frå ymse instansar. Frå 1979 vart aktiviteten i Møre og Romsdal fanga opp i eit nasjonalt system gjennom «Sjøfuglprosjektet» i regi av Direktoratet for vilt og ferskvassfisk (DVF, seinare DN).

Feltarbeidet er i stor grad utført av medlemmar i Norsk ornitologisk foreining (NOF). Den meir vitskapelege aktiviteten i foreininga har vore organisert gjennom Ornitologiske undersøkingar i Møre og Romsdal.

Registrering av sjøfugl går føre seg etter ulike metodar, alt etter kva slags art som skal kartleggjast. Generelle takseringar i store areal er ofte mindre nøyaktige enn artsspesifikke takseringar i avgrensa område. Men sjølv om takseringsresultata ikkje alltid gjev eit eksakt kvantitativt mål på sjøfuglbestandane, er dei eit godt tolkningsgrunnlag for ei vurdering av verdien til ulike lokalitetar.

Undersøkingane er i første rekkje retta mot hekkelokalitetane. Registreringar eitt år gjev eit situasjonsbilete. Storleiken av sjøfuglbestandane vil variere med ei rekkje faktorar der næringstilgangen ofte er den viktigaste. For fleire av artane kan det difor vere stor variasjon frå år til år. Dette kan gjelde talet på fugl som går til hekking, i kva grad hekkinga vert

vellukka eller om delar av koloniane vert flytta til andre lokalitetar. Det siste gjeld først og fremst for ternar. På overnattings-, raste- eller overvintringslokalitetar er gjerne fuglane tett samla og lett synlege. Sjølv om teljingane er noko enklare vil det også her vere tale om situasjonsbilete.

For å kome fram til sikre konklusjonar om trendar og tendensar treng ein difor undersøkingar over fleire år. I praksis er det vanskeleg å gjennomføre dette innafor rimeleg tid og til rimelege kostnader. Fylkesmannen vonar at ein kan overvake bevaringsmåla tre gonger i løpet av planperioden.

At dei nyaste tala oftast er lågare enn dei gamle, kan ein lett tru at lokalitetane har mist sin verdi for sjøfugl. Bestandane kan variere mykje frå år til anna og dei høgste tala syner lokaliteten sitt minimum potensiale. Dette er særleg viktig å vere klar over nettopp i dei tider den langsiktige trenden er negativ.

Eit fundament for all overvaking er at teljingane standardiseras slik at resultatata skal kunne samanliknas frå år til år. Metodikken må såleis vere den same kvar gong.

Sjøfuglreservata er i liten grad kartlagde i høve til naturverdiar utanom sjøfugl. Fylkesmannen ser det heller ikkje som realistisk å prioritere ei slik kartlegging med det første, då verneverdiane i all hovudsak er knytt til hekkande sjøfugl. Likevel kan det vere av verdi å få meir kunnskap om anna biologisk mangfald i dei ulike reservata. Slik kunnskap vil vere nyttig for val av skjøtselstiltak og verknadene av dei. Det vil òg vere viktig informasjon i samband med andre artar med spesielle omsyn (t.d. planteartar, pattedyr) som kan etablere seg i reservata.

2.3 Utfordringar/ truslar

Det har dei siste åra vore ein nedgang i hekkebestandane for fleire av sjøfuglartane i Norskehavet. Nedgangen har vore mest dramatisk for artar som hentar mat langt til havs (pelagisk beitande artar), mellom anna lunde, lomvi, havhest og krykkje. På mange lokalitetar har desse artane hatt fleire mislykka hekkforsøk. For dei meir kystbunde sjøfuglartane er utviklinga ikkje like negativ, og fleire av bestandane er i framgang.

Utviklinga i sjøfuglbestandane er eit resultat av den samla påverknad fuglane er utsette for. Påverknadsfaktorane er mange og komplekse. Næringsmangel er vurdert som den mest kritiske faktoren for hekkesuksessen. Mangelen på mat kan kome av anten overfiske på byttedyra sjøfuglane lever av eller klimastyrte endringar i havet som endrar næringsgrunnlaget.

På lokalt nivå er den største trusselen mot sjøfuglar forstyrring i hekketida. Når folk kjem nær hekkeplassen, kan vaksne fuglar forlate reiret. Egg og ungar blir då svært sårbare og kan til dømes bli etne av rovdyr, fryse i hel eller bli overoppheita. Mange forstyrringar kan føre til at hekkinga i heile eller delar av kolonien mislykkast. Måsefuglar og ternar er spesielt sårbare for ferdsel, da dei legg egg på bakken på låge og ofte lett tilgjengelege område (Temanord, 2008).

Andre truslar kan mellom anna vere fysiske inngrep som følgje av utbygging til bustad-, nærings- og fritidsføremål. Endra bruk som fører til attgroing kan også gjere område ueigna til hekking for sjøfugl. Aktivitetar som reduserer eller vanskeleggjer fødetilgang for sjøfugl lokalt, vil også vere negative for sjøfuglartar som er avhengige av føde i nærleiken.

Introduserte artar er òg ein trussel for hekkebestandane. Mink blei innført til Noreg for pelsdyravl på 1920-talet. Frå byrjinga av 1930-talet fann ein ville bestandar av mink. I dag er minken etablert over store delar av landet, og har lokalt ein betydeleg negativ innverknad på sjøfuglkoloniar.

3 Brukarinteresser

Her presenterer vi dei mest aktuelle brukarinteressene som kan bli berørte på grunn av vernevedtaket. I tillegg har vi definert forvaltningsmål for reservatet og eventuell lovheimel for bruksavgrensingar. Restriksjonar er anten heimla i verneforskrifta eller NML. Heile verneforskrifta ligg som vedlegg 1.

3.1 Jakt, fiske og friluftsliv

Det er høve til å drive både jakt og fangst i reservatet i samsvar med gjeldande lovverk, jf. § 4 i verneforskrifta. Unntaket er fangst av mink som kan gjere stor skade på hekkande sjøfugl. Elles er alt dyreliv, medrekna reirplassar og hi område, freda mot skade og øydelegging. Nye artar skal ikkje innførast.

I tillegg til jakt og fangst er det opna for fiske i reservatet. Dette inkluderer fiske etter hummar, krabbe og skjel. Det er lov å plukke bær, matsopp og vanlege planteartar inkludert tang til privat bruk. Alle desse unntaka er nemnde i § 4 i verneforskrifta. Vi gjer merksam på ferdselsforbodet i hekketida frå 01.05 -t.o.m. 31.07.

Av omsyn til fuglelivet er det bandtvang for hund i sjøfuglreservata.

Verneforskrifta går føre friluftslova og allemannsretten ved eventuelle motsetjingar i lovverket. Fordi Prestholmen er eit område som er verna grunna naturkvalitetar vil difor naturen prioriterast over friluftslivinteresser ved ein eventuell konflikt.

3.2 Jord- og skogbruk

Det er ikkje beiting i reservatet i dag. Dersom grunneigarane ønskjer å nytte område til beiting opnar verneforskrifta for dette, jf. § 4.

Forvaltningsmål for jakt, fiske og friluftsliv

- ✓ *All ferdsel skal skje varsamt og ta omsyn til fuglelivet, vegetasjon og andre naturkvalitetar.*

Forvaltningsmål for jord og skogbruk

- ✓ *I samarbeid med grunneigarane fjerne framande plante- og treslag samt uønskt vegetasjon som har ein negativ påverknad på verneverdiane.*
- ✓ *I samarbeid med grunneigarane leggje til rette for eit beiteregime som fremjer naturkvalitetane og bevaringsmålet.*

Av omsyn til verneformålet kan Direktoratet for naturforvaltning (DN) regulere beitetrykket med forskrift i heile eller delar av reservatet.

4 Skjøtsel

Med skjøtsel meiner ein aktive tiltak på økologisk grunnlag i regi av grunneigarar eller andre, og tiltak som forvaltningsstyresmakta gir løyve til eller set i gang for å ta vare på naturkvalitetar i samsvar med verneformålet. NML § 47 gir forvaltningsstyresmakta heimel for å iverksetje skjøtsel i verneområda, jf § 9 i verneforskrifta. Skjøtselstiltak kan t.d. vere rydding av skog og kratt, brenning, rydding av avfall, beiting og slått.

Forvaltningsstyresmakta kan ikkje pålegge grunneigarar å utføre skjøtelsoppgåver, men nært samarbeid mellom forvaltningsstyresmakta og grunneigarane er viktig for å oppnå gode og heilskaplege resultat i verneområdet. All skjøtsel skal skje i samarbeid med fylkesmannen og SNO, og grunneigarar og andre interesserte kan ikkje drive skjøtsel utan skriftleg løyve frå forvaltningsstyresmakta. For å unngå å forstyrre hekkande fugl bør gjennomføring av skjøtselstiltak med omfattande aktivitet skje i perioden 1.september til 31.mars.

Det er såleis ikkje nødvendig med særskilt dispensasjon for skjøtselstiltak som forvaltningsstyresmakta på eige initiativ ønskjer å setje i gang. Dersom det gjeld skjøtsel som trengst for å fremje verneformålet (med unntak av å setje dyr på beite) er forvaltningsstyresmakta heller ikkje formelt avhengig av løyve frå grunneigar. I praksis ønskjer fylkesmannen likevel alltid å drøfte skjøtselstiltak med grunneigar i førekant, for å finne fram til dei mest formålstenlege måtane å gjere arbeidet på, og unngå unødige ulemper for grunneigar eller andre brukarar. For skjøtelsarbeid som er i samsvar med vedteken forvaltningsplan vil fylkesmannen varsle grunneigarar før arbeidet blir utført. Vernereglar gir ikkje heimel til å påleggje grunneigarar eller andre å utføre skjøtsel.

Dersom det skal utførast skjøtsel som ikkje er omfatta av skjøtelsheimelen i § 47 (NML), må det gis dispensasjon frå verneforskrifta dersom tiltaket kjem i konflikt med bestemmingane i forskrifta. Forvaltningsmyndigheita kan ved slike høve sjølv gi dispensasjon for tiltaket.

4.1 Skjøtselbehov i sjøfuglreservata

I dei siste åra har det vore registrert ein nedgang i talet på hekkande sjøfugl i fleire av naturreservata. Sjølv om næringsmangel i havet truleg er ei viktig årsak, kan tilbakegangen lokalt også skuldast at hekkeplassane blir ueigna på grunn av gjengroing. Det gjeld både oppslag av tre, kratt og buskar, og at lyngen på mange av øyane på kysten begynner å bli grov. Tilveksten av tre kjem både frå naturleg frøspreiing og frå tidlegare planting av ulike bartre. Det aukande oppslaget av tre i reservata kan skuldast fleire faktorar, som t.d. frøspreiing eller et svakare beitepress. I lange tider har sjøfuglane levd i eit nært samspel med kystbefolkninga. Mange øyar og holmar som tidlegare vart nytta som utmarksbeite ligg i dag ubrukte. Dette har ført til store endringar i vegetasjonen.

Gjengroing gjer at store delar av enkelte reservat ikkje kan nyttast av sjøfuglane. Vegetasjonen på bakken og trea hindrar utsynet for rugande sjøfuglar, og gjer at dei ikkje føler seg trygge. Trea fungerer dessutan som tilhaldsstader og beskytta sitjeplassar for egg-

og ungerøvarar som kråke og ramn, som i ope terreng ville blitt jaga vekk av dei hekkande fuglane.

For å ta vare på det tradisjonelle kystlandskapet som sjøfuglreservata representerer, og sikre eigna hekkeområde for sjøfugl, er det viktig å fokusere på skjøtsel. Dei mest aktuelle skjøtselstiltaka er rydding av tre/kratt samt brenning og beiting. Skjøtsel kan òg innebere fjerning av framande plante- og dyreartar og kanalisere ferdsel.

5 Skjøtselsplan for Prestholmen naturreservat

Måla for forvaltning av sjøfuglreservat i fylket vert presentert i tråd med dei nye retningslinene for forvaltning av område verna etter NML. Forvaltninga skal vere kunnskapsbasert og så presis som råd. Sentralt i dette ligg det å konkretisere verneverdiane (naturkvalitetane) og knytte desse opp mot konkrete bevaringsmål for dei einskilde reservata. Måla skal fungere som referansepunkt i overvaking av naturkvalitetar over lengre tid. Til dømes kan nedgang i bestandstorleik vere signal på at negative faktorar verkar inn på verneverdiane i reservatet. I dei nye retningslinene for denne typen forvaltning er det tre omgrep som er sentrale: naturkvalitet, bevaringsmål og forvaltningsmål.

Naturkvalitet består av dei naturtypane eller artane som er grunnlaget for vernet og som ofte er særmerkte for verneområda. Bevaringsmål er den tilstanden ein ønskjer at naturkvaliteten skal ha.

Forvaltningsmål er eit samleomgrep for alle måla i eit verneområde. Her vert også mål knytt opp mot nærings- og brukarinteresser. Verneverdiane er grunnlaget og utgangspunktet for å definere bevaringsmål for naturreservata.

5.1 Skildring av verneområdet

Prestholmen naturreservat ligg ved utløpet til Eresfjorden i Nesset kommune (figur 1 og 2). Holmen er saman med Vistdalsholmen ein av svært få holmar i indre fjordstrøk i fylket. Reservatet er på 84 daa. Av dette er om lag 11 daa landareal og 73 daa sjøareal.

Prestholmen er liten og kupert. Med unntak av ei lita vik med rullestein, er

Definisjonar

Naturkvalitet

Naturkvalitet er naturtypar, artar, geologi og landskap som skal bevarast i eit verneområde.

Bevaringsmål

Den tilstanden ein ønskjer at naturkvaliteten skal ha.

Forvaltningsmål

Forvaltningsmål er eit samleomgrep for alle målsetjingar knytte til eit verneområde, t.d. verdiar knytte til areal, artar eller brukar- og næringsinteresser.

Figur 2: Flyfoto av Prestholmen naturreservat. Foto: Øivind Leren.

det stort sett svaberg og bratte skrentar rundt holmen.

Området er prega av gjengroing. På holmen er det oppslag av rogn og bjørk, medan bringebær og anna kratt dominerer feltsjiktet.

Holmen har tidlegare vore beita av sau. Det er ingen tekniske inngrep på Prestholmen.

5.2 Naturkvalitetar

Det hekkar fleire måsefuglar på Prestholmen. Teljingar viser at sildemåse har gode hekkebestandar, med 160 individ i 2001. Også gråmåse, svartbak og fiskemåse hekkar her. Fiskemåse hadde store hekkebestandar (ca 250 par) i perioden 1975-86, men har hatt ein kraftig nedgang i tal på par sidan den gongen. I 2001 blei det berre registrert to individ fiskemåse på Prestholmen.

Reservatet er eit av få område i indre fjordstrøk med hekkande krykkje. Ut frå talmaterialet vårt ser det ut som at bestanden held seg stabil på rundt 25 par. Området har òg vore hekkelokalitet for makrellterne.

Andre artar som er registrert hekkande her er kanadagås, tjeld og siland.

5.3 Tilstanden i Prestholmen naturreservat

Prestholmen er i ferd med å gro att med kratt og lauvskog. Rogn og bjørk har begynt å etablere seg, og dei tidlegare grasbakkane er i ferd med å gro att. Gjengroinga gjer holmen mindre attraktiv som hekkelokalitet. For å sikre opne areal og dermed gunstige hekkeforhold må tre, kratt og anna dominerande vegetasjon fjernast.

5.4 Bevaringsmål

Bevaringsmål er den tilstanden ein ønskjer at naturkvaliteten skal ha, og skal konkretisere dei meir overordna forvaltningsmåla. Bevaringsmål byggjer på kunnskapen om naturkvalitetane/verdiane ein finn i verneområda. Slike førekomstar vil endre seg naturleg, og ny oppdatert kunnskap vil også gjere seg gjeldande og gje grunnlag for meir presise bevaringsmål for aktuelle tema.

Basert på dagens tilstand i naturreservatet, har ein retta fokuset mot fire bevaringsmål. Sjå tabell 1. Bevaringsmåla skal helst vere målbare, og kan t.d. presiserast gjennom mål for areal eller førekomst av bestemte artar. For sjøfuglreservata vil utviklinga i talet på hekkande fugl over tid vere eit mål for bestanden. For å følgje opp bevaringsmåla må forvaltningsstyresmakta overvake tilstand og status til dei enkelte tema gjennom systematiske teljingar.

Tabell 1. Bevaringsmål og tiltak for Prestholmen naturreservat (VV00002892). Tilstandsklasse vurderast ut frå gjennomsnitt tal på hekkande par frå 1975-86, 1994-95 og 2001 (God, middels og dårleg er respektivt $\geq 90\%$, $\geq 70-89\%$ og $\leq 69\%$ av gjennomsnittet).

Mål nr	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Overvaking	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
1	Hekkepar med måsefugl (svartbak, sildemåse, gråmåse, fiskemåse)	Bevare reservatet sin funksjon som hekkeplass for måsefuglane.	Tal på hekkande par innafor reservatet skal teljast nøyaktig i 2011. SNO, ornitologar	<u>God:</u> $\geq 90\%$ av gjennomsnitt <u>Middels:</u> $\geq 70-89\%$ av gjennomsnitt <u>Dårleg:</u> $\leq 69\%$ gjennomsnitt Gj.snitt for sildemåse = 83 par Gj.snitt for fiskemåse = 92 par Gj.snitt for gråmåse = 6 par Gj.snitt for svartbak = 9 par	<ul style="list-style-type: none"> - Rydding av tre og kratt for å fremje attraktive hekkeplassar. - Unngå unødig ferdsel - Halde området fritt for rovpattedyr.
2	Krykkje	Hekkehabitat til krykkje skal sikrast.	SNO, ornitologar	<u>God:</u> ≥ 22 par <u>Middels:</u> $\geq 17-21$ par <u>Dårleg:</u> ≤ 16 par	<ul style="list-style-type: none"> - Rydding av tre og kratt for å fremje attraktive hekkeplassar. - Unngå unødig ferdsel - Halde området fritt for rovpattedyr.
3	Terner (raudnebb og makrell)	Hekkehabitat til terner skal sikrast.	SNO, ornitologar	<u>God:</u> ≥ 26 par <u>Middels:</u> $\geq 20-25$ par <u>Dårleg:</u> ≤ 19 par	<ul style="list-style-type: none"> - Unngå unødig ferdsel - Skjøtsel; rydding av vegetasjon - Halde området fritt for rovpattedyr
4	Framande pattedyr	Skal ikkje finnast i reservatet (gjeld både migrerte og introduserte)	Registrering ved synfaringar, samt løpande vurdering av data frå andre kjelder, t.d. artsobservasjonar	<u>God:</u> Framand art sjeldan og sporadisk observert <u>Middels:</u> Framand art registrert år om anna <u>Dårleg:</u> Regelbunden (årleg) førekomst	<ul style="list-style-type: none"> - Vurdering av uttak i reservatet blir basert på type art og skadepotensial; - skadefelling - eggplukking/punktering - fellefangst.
5	Framande planteartar	Svartelista artar med høg og ukjent risiko for skade på stadeige biomangfald skal ikkje etablerast i reservatet	Registrering ved synfaring. Kartfesting med GPS ved funn.	<u>God:</u> Aktuelle framande artar er ikkje etablert i reservatet <u>Middels:</u> Svakt innslag av aktuelle framande artar <u>Dårleg:</u> Moderat \rightarrow sterkt innslag av framande artar	<ul style="list-style-type: none"> - Fjerning av aktuelle artar i heile området, samt fokus på spreingskjelder utafor reservatet

5.4.1 Oppfølging av bevaringsmål

Prinsippa ved forvaltning av verna område etter NML set krav til hyppigare og betre overvaking av verneverdiane enn tidlegare. Tidlegare var man i større grad fokusert på tekniske brot av vernereglar som t.d. fysiske inngrep, framfor å vurdere tilstand og status til dei faktiske verdiane som låg til grunn for vernet. Med denne forvaltningsplanen vert fokuset på naturkvalitetane skjerpa i framtida.

For å kunne følgje opp bevaringsmåla for sjøfuglreservatet er det naudsynt med overvaking av naturkvalitetane (hekkebestanden) over tid. Det er også viktig å følgje med på kva effektar utførde skjøtselstiltak har på bestandane av hekkande sjøfugl og andre tilhøve i verneområdet, samt å vurdere behovet for framtidige skjøtselstiltak.

Det er ønskeleg å gjennomføre årlege teljingar, men i praksis er det vanskeleg å kome over alle sjøfuglreservata same teljesesong. For kvart einskild reservat kan det difor vere eit meir realistisk mål få gjennomført tre teljingar i løpet av gjeldande planperiode (2011-2020). Det går fram av tabell 2 korleis forvaltningsmyndigheita skal følgje opp bevaringsmåla.

Fylkesmannen har hovudansvaret for overvakinga av naturkvalitetane i verneområdet. SNO vil i dei fleste tilfella stå for den praktiske gjennomføringa. SNO rapporterer til fylkesmannen når det er naudsynt, og minst ein gong kvart år. Andre aktuelle aktørar i høve til teljingane kan t.d. vere ornitologar, forskingsinstitusjonar og frivillige organisasjonar. Dette blir avklart årleg.

Utvikling og tilstanden til bevaringsmåla skal evaluerast av fylkesmannen og tiltak setjast inn om naudsynt. Metodikken for teljingane tek utgangspunkt i "Takseringsmanual for måker, ternar, skarv, teist, ærfugl og grågås" - NINA rapport 716.

Eit fundament for all overvaking er at teljingane standardiserast slik at resultatane er samanliknbar frå år til år. Teljinga bør gjerast på om lag den same tida i hekkeforløpet som tidlegare år. Andre faktorar som bør bli standardisert er lokalitet for teljinga og kva for eining som teljast (tilsynelatande okkuperte eller faktiske reir, vaksne individ, hekkande par m.m.).

Når det gjeld Prestholmen naturreservat bør man nytte dei same metodane som blei brukte i 2011. For fleire detaljar, sjå originalrapport frå teljingane frå NOF same år.

Tabell 2. Ei oversikt over kven som har ansvaret for overvaking, kor ofte og kva overvakingstiltak som nyttast i oppfølginga av bevaringsmåla for Prestholmen naturreservat, (VV00002892).

Mål nr	bevaringsmål	Overvakingssyklus	Aktuelle aktørar	Overvakingstiltak
1,2,3	Hekkepar med måsefugl, krykkje og ternar	Overvake bevaringsmåla tre gonger i løpet av planperioden. Første gong i 2011	SNO, ornitologar, forskingsinstitusjonar, frivillige organisasjonar	<ul style="list-style-type: none"> - Vurdering av kvalitet på reirhabitat - Teljing av sjøfuglar etter gjeldande retningslinjer
4,5	Framande rovpattedyr og tre/planter skal ikkje førekome i reservatet	Overvake bevaringsmåla tre gonger i løpet av planperioden. Første gong i 2012	SNO, ornitologar, forskingsinstitusjonar, frivillige organisasjonar	<ul style="list-style-type: none"> - Kartlegging av framande introduserte og migrerte artar. - Bruk av GIS-verktøy til overvaking av ev. spreining (dekningsgrad) av artar.

5.5 Skjøtsel; behov og gjennomføring

Skjøtsel i naturreservata er heimla i verneforskrifta § 9 og NML § 47, og tiltaka lista i skjøtselsplanen konkretiserer dei mest aktuelle tiltaka som er naudsynt for nå bevaringsmåla for naturreservat.

Kor ofte og når skjøtselstiltak skal gjennomførast kan vere vanskeleg å seie eksakt og er dessutan avhengig av type skjøtselstiltak som nyttast. Det viktigaste er at ein til ei kvar tid opprettheld og fremmar bevaringsmålet. For å unngå å forstyrre hekkande fugl skal gjennomføringa av skjøtselstiltak skje i perioden 1.september til 31.mars.

All skjøtsel skal skje i samarbeid med fylkesmannen og SNO. Grunneigarar og andre interesserte kan ikkje drive skjøtsel utan skriftleg løyve frå forvaltningsstyresmakta. Grunneigarar kan også gjennomføre skjøtselstiltak som er i samsvar med forvaltningsplanen, etter avtale med og løyve/fullmakt frå forvaltningsstyresmakta, jf. § 47 i NML.

5.5.1 Rydding av tre og kratt

Tre, buskar og kratt må fjernast før dei blir så høge og av eit slikt omfang at det reduserer kvaliteten på området som hekkeplass for sjøfugl. Vegetasjonen bør haldast så låg at han ikkje tek den frie utsikta for fuglar som ligg på reir, gir færre reirplassar eller kan fungere som sitjeplassar/skjul for eggrøvarar som kråke og ramn.

Figur 3: Prestholmen er under gjengroing. Bildet er tatt mot vest. Foto: Øivind Leren

Gjennomføring av tiltak

Kor ofte hogst/rydding av tre og kratt bør skje, må sjåast i samanheng med andre skjøtselstiltak. Andre tiltak som t.d. beiting og brenning kan redusere behovet for rydding av kratt. For å unngå gjengroing med påfølgjande negative følgjer for verneformålet og for å hindre større arbeid i samband med skjøtselstiltak, bør fjerning av tre og kratt uansett skje om lag kvart tredje år.

Rydding av tre og kratt bør gjerast i heile reservatet. Lauvkrattet kan ryddast med motor- eller ryddesag.

Ringbarking ser ein som lite aktuelt da behandla tre framleis kan nyttast som sitjeplassar og skjul for eggrøvarar.

Arbeidet må gjerast manuelt og utanom tida med ferdselsforbod. Eventuelle trestammer er grunneigarane sin eigedom. Grunneigarane vil bli orientert om skjøtselsarbeid i forkant, og vil såleis få høve til å kome med innspel til korleis arbeidet skal gjerast.

5.5.2 Brenning

Skjøtselsarbeid som omfattar brenning bør hovudsakleg skje om vinteren eller tidleg på våren. Greiner og kvistar etter terrydding vil kunne vere til hinder både for sjøfuglane og

eventuelle beitedyr. Slikt avfall kan fjernast i samband med eventuell grasbrenning, eller ved at det blir samla i mindre haugar og sett fyr på.

Gjennomføring av tiltak

Brenning bør som ein hovudregel skje i tida frå januar til seinast utgangen av mars, når jordsmonnet er frose eller fuktig. På den måten overlever planterøtene og frøbanken i jorda, som igjen kan spire til sommaren/hausten. Samstundes er det særst viktig at eit slikt tiltak blir slutført i god tid før hekkinga tek til.

Forureiningslova § 8 seier at vanleg forureining frå fiske, jordbruk og skogbruk m.m. er tillate dersom det ikkje er gitt særlege forskrifter etter § 9. Brannvesenet og kommunen må varslast før brenning. Kommunane kan fastsetje lokale forskrifter (etter forureiningslova § 9), der dei kan regulere kva som skal vere tillate avfallsbrenning. Nesset kommune har per i dag ikkje fastsett slik forskrift.

Det kan vere gunstig å melde frå om tiltaket i lokale media på førehand.

5.5.3 Beiting

Sjølv om Prestholmen er mindre eigna til beiting, kan det nyttast som eit av fleire skjøtselstiltak for å halde vegetasjonen nede. Dersom grunneigarane ønskjer beiting, opnar verneforskrifta for dette, jf. § 4.

Gjennomføring av tiltak

Ein bør vere på vakt overfor gjengroing på den eine sida og omfattande trakkskade og erosjon på den andre sida. Det er påvist at sau kan gjere skade på fuglereir gjennom trakk, og vi rår difor til å vere særleg bevisst på at det ikkje er for mange beitedyr i rugetida. Både beitetrykket og effekten på vegetasjonen bør vurderast fortløpande.

Av omsyn til verneformålet kan DN regulere beitetrykket med forskrift i heile eller delar av reservatet, jf. § 4 i verneforskrifta

5.5.4 Overvaking/fjerning av framande artar

Det er viktig å halde reservatet fritt for framande artar. Både introduserte og migrerte vilt- og planteartar representerer ein reell fare for det lokale artsmangfaldet og verneverdiane. Det er ikkje registrert framande vilt- eller planteartar i Prestholmen naturreservat.

Råd ved gjennomføring av skjøtsel.

Rydding av tre og kratt

- ✓ *Helst gjennomførast på frosen/snødekt mark (gjeld spes. uttak av tre)*
- ✓ *Kratt, buskar og hogstavfall skal fjernast etter rydding/felling.*
- ✓ *Sjølv ryddinga bør gjerast manuelt med motorsag, ryddesag eller andre lette reiskapar.*

Brenning

- ✓ *Bør skje i tida januar-mars.*
- ✓ *Mosaikkbrenning*
- ✓ *Varsle brannvesenet.*

Beiting

- ✓ *Følgje tradisjonelt driftsopplegg*
- ✓ *Sambeiting om mogleg*
- ✓ *Omsyn til sjøfuglar og talet på beitedyr*

Framande artar

- ✓ *Fokus på spreingskjelder utafor reservata*
- ✓ *Registrering av artar i artsdatbanken*

Rydding av søppel

- ✓ *Avtale med lokale renovasjonsselskap*
- ✓ *Involvere skular, foreiningar o.l.*

Gjennomføring av tiltak

Mink kan finnast i reservatet. Overvaking vil avdekkje mogleg førekomst i framtida. Målretta tiltak vil bli sett i verk i samsvar med gjeldande handlingsplan. Det er òg viktig at ein fokuserer på tiltak utafor verneområdet. Aktuelle tiltak mot mink er fellefangst og jakt.

Kanadagås er ein annan framand art som er uønskt i naturreservatet. Aktuelle tiltak mot kanadagås er jakt og eggpunktering. Eggpunktering er vurdert som eit humant og effektivt tiltak. Her er det viktig at egga blir punkterte på eit tidleg stadium og at eitt heilt egg ligg igjen i kvart reir.

5.5.5 Rydding av søppel

Det er lite forsøpling på Prestholmen. Rydding vert gjort som ein ordinær del av oppsynsarbeidet.

5.5.6 Oppsummering av skjøtselstiltak på Prestholmen.

For å sikre eigna hekkeplassar for sjøfugl, må ein gjennomføre målretta skjøtselstiltak. I tabell 3 er det sett opp ei prioritering av skjøtselstiltaka, ansvarleg for utføringa og når dei skal gjennomførast. Forventa oppstart av skjøtselstiltak er 2011.

Det største trugsmålet mot hekkebestandane på Prestholmen er gjengroing. Difor er det viktig at kratt og tre blir fjerna og halde nede i framtida. Grunna storleiken og lokaliseringa av holmen vil felling av tre, med ei eventuelt påfølgjande brenning, vere dei skjøtselstiltaka som er mest formålstenlege.

Kostnader

Skjøtsel utført av SNO blir dekt av årlege tildelingar til Fylkesmannen og SNO frå DN. Grunneigarar kan heilt eller delvis få dekt kostnader til skjøtselsarbeid og naudsynt materiell etter avtale med Fylkesmannen.

Dokumentasjon

SNO loggfører alle skjøtselstiltak dei gjennomfører i naturreservatet. Også grunneigarar må dokumentere (med foto, helst både før og etter) skjøtselsarbeid når utgiftene blir dekte av forvaltningsstyresmaktene. Ein enkel rapport skal sendast til Fylkesmannen etter alle tiltak i naturreservatet, slik at forvaltningsstyresmakta får oversikt over utførte oppgåver i reservatet.

Tabell 3. Oversikt og prioritering av aktuelle skjøtselstiltak i Prestholmen naturreservat. I høve til gjennomføring er 2011 rekna som år 1. All skjøtsel kan gjennomførast heile året, jf. § 6 i verneforskrifta. Fylkesmannen vil unngå skjøtselstiltak i tida med ferdseisforbod, 01.05.- t.o.m. 31.07.

Aktuelle tiltak	Prioritet	Aktuelle aktørar	Gjennomføring	Merknad
Rydding av tre og kratt	Høg	SNO, gr.eigar, frivillige org, forskningsinstitusjonar	2011, 2014, 2017, 2020	
Overvaking/fjerning av framande artar - Framande tre/planter; - Fjerning ved hogst/rydding i heile reservatet. - Framande fuglar og pattedyr: - eggpunktering (kanadagås) - jakt og fellefangst av mink	Høg	SNO, gr.eigar, frivillige org, forskningsinstitusjonar	2011, 2014, 2017, 2020	Kontinuerleg overvaking av framande artar. Ikkje reg. framande artar, men blir høgt prioritert ved funn.
Brenning	Middels	SNO, gr.eigar, frivillige org, forskningsinstitusjonar	2011	
Beiting	Låg	Gr.eigar	Årleg, dersom igangsett	Lite eigna som langvarig beiteareal
Rydding av søppel	Låg	SNO, FNF	Ved behov	Tiltaket vert gjort som ein ordinær del av oppsynsarbeidet.

6 Forvaltning av naturreservatet

6.1 Forvaltningsstyresmakter

Fylkesmannen i Møre og Romsdal er i skrivande stund forvaltningsstyresmakt for Prestholmen naturreservat. Søknad om løyve/dispensasjonar etter verneforskriftene skal alltid sendast direkte til fylkesmannen.

6.2 Lovverk, føringar og forvaltning

Naturvernloven frå 1970 blei oppheva da NML 19. juni 2009 blei vedtatt. I denne samanhengen er eigne overgangsreglar i NML § 77 klar på at verneforskrifter vedtatt etter naturvernlova framleis gjeld.

Store delar av naturvernloven er vidareført i kap. V i NML. Sjølv om hovudtrekka i naturvernloven er vidareført, er det gjort nokre endringar. Det er viktig å merke seg prinsippa i NML kap. II om allminnelege reglane for berekraftig bruk i tillegg til § 48 i NML, om dispensasjon frå vernevedtak. Reglane her kjem i tillegg til verneforskriftene for dei ulike sjøfuglreservata. Avgjerd av ein søknad om dispensasjon frå ei verneforskrift vil vere eit enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan påklagast.

Forskrifta for verneområda går normalt føre anna lovverk og forskrifter. Med få unntak vil verneføresegnene innehalde strengare reglar som gjeld bruk og tiltak enn anna lovverk. Formålet med verneområdet skal tilleggast stor vekt ved fortolking av vernevedtak. Enkeltvedtak skal tolkast i lys av det spesifikke formålet, og “føre var” - prinsippet skal tilleggast vekt ved fortolking av vernevedtak. Tvil om rettslege rammer i ei verneforskrift bør til dømes tyde at forskrifta tolkast innskrenkande. Verneforskrifta for Prestholmen naturreservat er gjengitt i vedlegg 1.

6.3 Forvaltning av verneforskrifta

Verneforskriftene endrar ikkje grunneigarane sine retter og plikter etter anna regelverk utan at det går fram særskilt av forskriftene. Forskriftene endrar t.d. ikkje retten til å nekte motorferdsel eller andre tiltak på sin eigedom. Grunneigaren kan likevel ikkje nekte forvaltningsstyresmakta motorferdsel på eigeidomen i samband skjøtsel.

Verneforskrifta kan innebere forbod eller innskrenkingar i råderetten til grunneigarar, rettshavarar og publikum, men kan ikkje gi vernestyresmakta eller det offentlege nokon særskilt råderett ut over det som følgjer av høvet til skjøtsel etter regelverket. Det oppstår av og til tvil om kor mykje som kan tolkast inn under dei spesifiserte unntaksvedtaka. Nokre gonger kan verneforskriftene opne for eit tiltak, samtidig som dei ikkje opnar for ein aktivitet som er naudsynt for å gjennomføre tiltaket. Eit eksempel på dette er at det kan vere opna for beite, men at det på same tid er søknadspliktig å sette opp naudsynt gjerde.

Forvaltninga av verneområdet skal skje i eit langsiktig perspektiv. Dette stiller krav til langsiktig tenking både hos fylkesmannen, SNO og dei som nyttar området dagleg. Eventuelle brot på lovverk i verneområdet skal meldast til kommunen, SNO eller forvaltningsstyresmakta som i sin tur vil vurdere tiltak eller politimelding. Ein syner her til NML kap. IX om handheving og sanksjonar.

6.4 Forståing av unntaka frå forskriftene

Det er særleg nokre kapittel i verneforskriftene som gir retningslinjer for forvaltninga. I § 3 *Vernereglar* går det fram kva for reglar som gjeld for reservatet. Her er det lista opp kva aktivitetar som ikkje er tillat innafor reservatet. I § 4 *Generelle unntak* er det omtala dei aktivitetane som er unntak frå reglane i § 3.

§ 5 Regulering av ferdsel legg føringar for reglane omkring ferdsel i naturreservata, medan § 6 omhandlar dei generelle unntaka frå desse ferdselsreglane. Dei generelle unntaka frå ferdselsreglane i verneforskrifta, jf § 6, er tiltak og aktivitetar som kan gjennomførast utan å søkje om løyve. Men fylkesmannen bør underrettast dersom slik aktivitet gjennomførast, og ein føresett at ein i størst mogleg grad unngår unødig aktivitet i ferdselsforbodstida (1. mai til og med 31. juli). Andre tiltak og aktivitetar må det søkjast om løyve for.

Aktivitetar som er forbode gjennom forskrifta i § 3, og som ikkje er nemnde i §§ 4, 5 eller 6 er i utgangspunktet forbode. Fylkesmannen kan likevel gje dispensasjon frå verneforskriftene i enkelte tilfelle. Ein dispensasjonssøknad skal då handsamast etter NML § 48.

6.4.1 Spesifiserte dispensasjonsreglar

I verneforskrifta § 7, er det ei opplisting av kva for tiltak som forvaltningsstyresmakta etter søknad kan gi dispensasjon til. Sjølv om dispensasjonsheimelen er utgangspunktet for tolkinga, må ein dispensasjon også vurderast ut frå verneformålet og naturforholda i det enkelte området. Det bør givast dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremje verneverdiane. Slik bruk kan også vurderast som eit ledd i forvaltninga for å bevare eller fremje verneverdiane.

6.4.2 Generelle dispensasjonsreglar

Etter overgangen til naturmangfaldloven 01.juli 2009 gjeld no § 48 i denne loven i staden for den generelle dispensasjonsheimelen i verneforskrifter som er eldre enn dette. Det betyr at saker om dispensasjon ikkje skal behandlast etter § 8 i verneforskrift for hekkande sjøfugl i Møre og Romsdal, men etter NML § 48. Dei spesifiserte dispensasjonsreglane i verneforskriftene § 7 gjeld framleis. I tillegg skal dispensasjonssøknader vegast opp mot retningslinene i kap. II i NML §§ 8-12 alminnelege reglar om berekraftig bruk, jf. § 7 i NML.

Det følgjer av § 48 i NML (sjå tekstboks) første ledd kva for vilkår som normalt må vere oppfylt for å kunne gje dispensasjon. Vilkåra er omtalt i følgjande avsnitt.

For det første stillast det vilkår om at tiltaket *“ikke strider mot vernevedtakets formål”*. Dette inneber at ein må sjå på samanhengen mellom omfanget til tiltaket, art og plasseringa i høve til verneformålet. Tiltak og bruk som omfattar større tekniske inngrep vil det som regel ikkje bli gjeve dispensasjon til.

Det er også sett som vilkår at tiltaket *“ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig”*. Dette inneber at det berre skal givast dispensasjon i de tilfelle da tiltaket vil ha begrensa verknad på verneverdiane. Det er med andre ord i første rekkje bagatellmessige inngrep eller forbigåande uro som har stor verdi for søkjar samanlikna med verneinteressene. Formålet med denne presiseringa er å sikre at vernevedtaket ikkje svekkast gjennom omfattande dispensasjonar. Dispensasjonsregelen gir også eit klart uttrykk for at verneverdiane skal vere overordna t.d. næringsinteresser. Ein skal også vere varsam og merksam på at verneformålet ikkje vert svekka på sikt grunna ei bit-for-bit-forvaltning.

Naturmangfaldlova (NML) § 48, dispensasjon frå vernevedtak

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Begge desse krava må vere oppfylt for å få ein dispensasjon. Det følgjer ikkje av dette at dispensasjon skal givast dersom krava er oppfylt. Ingen har krav på dispensasjon og andre vurderingsmoment kan verte gjeldande. Dersom det er usikkert kva verknader eit tiltak kan ha for naturmiljøet, bør ein leggje stor vekt på føre-var-prinsippet.

Vitskaplege grunnar kan begrunne ein søknad. Dette gjeld då i første rekkje dispensasjonar som er naudsynt for forskning. Sjøfuglteljingar er eit døme på dette. Det kan vere aktuelt å gje løyve til ilandstiging i tida med ferdselsforbod for å taksere/telje reir, ringmerke fugleungar etc., for å framskaffe data som er viktige for forvaltninga av verneområdet og som bidreg til å fremje verneverdiane. Nyttan av granskningane eller forskingsprosjekta skal i kvart tilfelle vurderast opp mot dei ulempene som aktiviteten medfører. Forskingsaktivitet som ikkje treng å lokaliserast til eit verneområde, bør skje utanfor.

Dispensasjon når *“sikkerhetshensyn gjør det nødvendig”* er ein ny heimel i NML. Det vert her sikta til m.a. sikkerheit for liv og helse, smittsame sjukdommar frå dyr og sikkerheit mot omfattande og direkte skade på eigedom.

Også der omsynet til *“vesentlige samfunnsinteresser”* gjer det naudsynt kan det givast dispensasjon sjølv om dette strider mot verneførmålet og påverkar verneverdiane. Omgrepet *“vesentlig”* tyder likevel på at det skal særskilt mykje til å dispensere frå dette vilkåret. Nasjonalt viktig infrastruktur kan vere døme på begrunna dispensasjon.

6.5 Retningslinjer for saksbehandling

Punkta under syner generelle retningslinjer for all saksbehandling som gjeld verneplan for hekkande sjøfugl i Møre og Romsdal.

1. Alle søknader (skal vere skriftlege) om tiltak som krev løyve/dispensasjon etter verneføresegnene skal sendast Fylkesmannen i Møre og Romsdal. NML § 48 inneheld særskilde krav til søknader og grunngiving av dispensasjonar gitt etter dei generelle dispensasjonsreglane. Det går fram at søknader skal innehalde nødvendig dokumentasjon om verknaden tiltaket vil få for verneverdiane. Dispensasjonsvedtak skal òg innehalde ei grunngjeving som viser korleis forvaltningsstyresmakta har vurdert verknadene som dispensasjon kan få for verneverdiane, og kva vekt det er lagt på dette.
2. Normalt vil verneføresegnene ha strengare reglar enn det som gjeld anna lovverk. Alle søknader skal difor først behandlast etter verneføresegnene før eventuelt anna lovverk vert vurdert. Det kan berre gjevast dispensasjon dersom det finst heimel for det i verneforskrifta eller i § 48 i NML.

Dersom det er usikkert kva for verknader eit tiltak kan få for naturmiljøet/verneverdiane, vil føre-var-prinsippet bli tillagt stor vekt. I NML §§ 8-12 er det, i tillegg til føre-var-prinsippet, fastsett fleire prinsipp som skal brukast ved behandling av enkeltsaker.

3. Når det vert gitt løyve til tiltak eller aktivitetar i naturreservat blir det vanlegvis knytt vilkår til løyvet, for m.a. å motverke moglege skadeverknader. Skriftleg løyve skal takast med ved opphald/ferdsel i verneområdet, og kunne visast fram på førespurnad. Ein

enkel rapport om tiltaket skal sendast til Fylkesmannen i ettertid, slik at forvaltningsstyresmakta får oversikt over tiltak som er gjennomførde i verneområdet.

Dersom dispensasjon vert gitt, vil han berre gjelde i høve til verneforskrifta. Tiltakshavar er sjølv ansvarleg for å innhente løyve frå grunneigar eller rettshavar før omsøkt bruk eller aktivitet blir sett i verk.

4. Fylkesmannen si avgjerd skal behandlast etter reglane i forvaltningslova. Ein eventuell klage skal stillast til DN, men sendast via Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Dersom forvaltningsstyresmakta opprettheld sitt vedtak skal klagen oversendast DN for endeleg handsaming og vedtak.

5. Desse instansane skal alltid ha kopi av alle vedtak: Kommunen kor naturreservatet ligg, SNO og DN.

6.6 Skilting og informasjon

For å unngå ulovleg ferdsel og ilandstiging i naturreservata er det sett opp skilt på stader der det er naturleg å legge til med eller dra opp båt. Skilta består av eit naturreservatskilt og skilt om ferdselsforbod i hekketida (figur 4). Begge er festa på same stolpe. Det vil òg bli sett opp skilt på strategiske plassar på land, t.d. langs stigar og andre naturlege innfallsvegar til reservata.

Med ein stadig veksande privat småbåtflåte på kysten og i fjordane, er det viktig å informere sjøfarande om vernet og om ferdselsforbodet i hekketida. Vi ser det også som eit mål å informere om fuglelivet og naturkvalitetane i sjøfuglreservata. Fylkesmannen vil utarbeide informasjonsplakatar om naturreservatet med m.a. kart, foto og vernereglar til å hengje opp på plassar der båtfolk ferdast, t.d. småbåthamna.

Figur 4: Merking av Grip naturreservat.
Foto: SNO Smøla.

6.7 Oppsyn i naturreservata

Med eit vernevedtak oppstår det behov for å føre kontroll med at verneføresegnene og eventuelle dispensasjonsvedtak vert etterlevd SNO har ansvaret for oppsyn i verneområda i Noreg. Hovudoppgåva til naturoppsynet er å sørge for at folk følgjer vernereglane for området. I tillegg har SNO ein god og tett dialog med fylkesmannen og vil bli orientert dersom det er gitt dispensasjonar frå verneforskrifta til ulike tiltak inne i reservatet. Heimel til å føre oppsyn finn vi i § 63 i NML.

SNO har oppsynsmynde i medhald av lov av 21. juni 1996 om statleg naturoppsyn, og begrensa politimynde etter dei sju miljølovane; friluftlova, naturmangfaldlova, motorferdselslova, kulturminnelova, viltlova, lakse- og innlandsfiskelova og delar av forureiningslova. I tillegg til kontrolloppgåvene etter desse lovane, skal oppsynet drive rettleiing og informasjon, skjøtsel, tilrettelegging, registrering og dokumentasjon. Mange av desse tiltaka blir gjort i samråd med Fylkesmannen.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal er som forvaltningsstyresmakt bestillar av oppsynsoppgåver hos SNO.

6.8 Revidering av forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for Prestholmen naturreservat gjeld fram til ny forvaltningsplan er vedtatt. Fylkesmannen er ansvarleg for revideringa av planen. Vi tek sikte på å gjere dette kvart 10. år, første gong i 2020. Fylkesmannen kan revidere planen på eit tidlegare tidspunkt om det er naudsynt. Bevaringsmåla vil bli revidert i samsvar med nasjonale standardar når desse ligg føre, uavhengig av rullering av forvaltningsplanen.

7 Kjelder

Direktoratet for naturforvaltning, 2001: Forvaltning av verneforskrifter, Rundskriv november 2001, revidert 2010. 32 s.

Direktoratet for naturforvaltning, 2008, (revidert utgåve av 2001): Områdevern og forvaltning. Forvaltningshåndboka. Handbok 17-2001

Folkestad, A. O. & Loen, J., 1998: Hekkande sjøfugl i Møre og Romsdal - ein statusrapport. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavinga, rapport nr. 4-1998. 125 s.

Follestad, A. & Lorentsen, S-H. Takseringsmanual for måker, terner, skarv, teist, ærfugl og grågåås. –NINA rapport 716. 28s.

Gederaas, L., Salvesen, I. og Viken, Å. (red.) 2007. Norsk svarteliste 2007 – Økologiske risikovurderinger av fremmede arter. 152 s.

Holten, J. I., 1990: Potensielle vegetasjonsregioner for Norge 1:3 mill. Vegetasjonsregionkart. Vedlegg til: NINA Utredning 011.

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken. Norge. 480 s.

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L og Kvamme, M. 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.

TemaNord, 2008: Vest-Nordiske sjøfugler i et presset miljø, Rapport fra en nordisk workshop Torshavn, Færøyene 26-29. september 2007. TemaNord 2008:573. 100 s.

8 Vedlegg

Vedlegg 1

Forskrift om verneplan for hekkande sjøfugl. Vern av Prestholmen naturreservat, Nesset kommune, Møre og Romsdal

Heimel: Fastsett ved kgl.res. 28. mai 2010 med heimel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremja av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensing

Naturreservatet vedkjem gnr./bnr. 59/1 i Nesset kommune.

Naturreservatet er på omlag 0,084 km², av dette er omlag 0,011 km² landareal og omlag 0,073 km² sjøareal.

Grensene for naturreservatet går fram av kart i målestokk 1:2 500, datert Miljøverndepartementet mars 2010. Knekkpunkta for grensene for naturreservatet skal koordinatfestas.

Verneforskrifta med kart blir oppbevart i Nesset kommune, hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Det same gjeld jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å ta vare på eit område som har særskilt verdi for biologisk mangfald og som inneheld trua, sjeldsynt og sårbar natur. Området omfattar ein av svært få opne holmar i indre fjordstrøk i fylket som er urørt. saman med omliggande sjøområde og naturleg tilhøyrande plante- og dyreliv. Området utgjer ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl som blant anna krykkje og måker

§ 3. Vernereglar

I naturreservatet må ingen gjere noko som forringar verneverdiane som er angitt i verneformålet.

For naturreservatet gjeld følgjande vernereglar:

1. All vegetasjon på land og i vatn (inkludert tang og tare) er verna mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller delar av desse frå reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast. Planting eller såing av trær og anna vegetasjon er forbode
2. Dyrelivet, inkludert reirplassar og hiområde, er verna mot skade, øydelegging og unødig forstyrring. Hundar skal holdast i band. Utsetjing av dyr er forbode
3. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygningar, anlegg, gjerder, andre varige eller mellombelse innretningar, etablering av oppdrettsanlegg, bortsetting av brakker e.l., opplag av båtar, framføring av luftleidningar, jordkablar, kloakkleidningar, nyplanting, oppdyrking, drenering eller anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte tilføringar av forureining, bortlegging av avfall, gjødsling, kalking eller bruk

av kjemiske plantevern- eller skadedyrmiddel. Forsøpling er forbode. Opplistinga er ikkje uttømmande.

§ 4. Generelle unntak frå vernereglane

Vernereglane i § 3 er ikkje til hinder for:

1. Drift og vedlikehald av Kystverket sine anlegg
2. Beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan av omsyn til verneformålet regulere beitetrykket ved forskrift i heile eller delar av reservatet
3. Sanking av bær og matsopp og plukking av vanlege planteartar inkludert tang til privat bruk.
4. Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldande lovverk.
5. Vedlikehald av anlegg og innretningar som er i bruk på vernetidspunktet
6. Utsetting og gjenfangst av stadeigne marine organismar i forbindelse med havbeitenæring etter akvakulturlova

§ 5. Regulering av ferdsel

All ferdsel skal skje varsamt og ta omsyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminnar.

I naturreservatet gjeld følgjande reglar om ferdsel:

1. I tida frå og med 1. mai til og med 31. juli er det forbod mot ferdsel på land i verneområdet.
2. Start og landing av luftfartøy og lavtflygning under 300 meter er forbode.
3. Direktoratet for naturforvaltning kan av omsyn til verneformålet forby eller regulere ferdsel i heile eller delar av reservatet ved forskrift.

§ 6. Generelle unntak frå ferdselsreglane

Reglane i § 5 er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak som gjeld politi-, brannvern-, ambulanse-, oljevern-, redningsteneste- og oppsynsverksemd, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgåver som er bestemt av forvaltningsstyresmakta. Unntaket gjeld ikkje øvingskjøring.

Reglane i § 5 2. ledd er ikkje til hinder for:

2. Ferdsel i samband med drift og vedlikehald av Kystverket sine anlegg.
3. Nødvendig ferdsel i samband med beite, inklusive tilsyn med dyr på beite, vedlikehald av gjerde og liknande.
4. Ferdsel på land ved bruk av landsfeste i forbindelse med yrkesfiske.
5. Forsvarets nødvendige lavtflygning i perioden f.o.m 16 august t.o.m. 14 april

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsreglar

1. Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg, og tilbygg til eksisterande anlegg for Kystverket.
2. Etablering av landfeste for fiskereiskap
3. Ferdsel på land for fangst av mink
4. Rydding av vegetasjon på land.

§ 8. Generelle dispensasjonsreglar

Forvaltningsstyresmakta kan gjere unntak frå forskrifta dersom det ikkje strir mot vernevedtaket sitt formål og ikkje kan påverke verneverdiane nemneverdig, eller dersom sikkerheitsomsyn eller omsynet til vesentlege samfunnsinteresser gjer det naudsynt, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. Skjøtsel

Forvaltningsstyresmakta, eller den forvaltningsstyresmakta fastset, kan iverksetje skjøtsel for å oppretthalde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er føremålet med vernet.

§ 10. Forvaltningsplan

Det skal utarbeidas forvaltningsplan med nærare retningsliner for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan innehalde nærare retningsliner for gjennomføring av skjøtsel, og skal etter planen leggast fram innan 28. mai 2011.

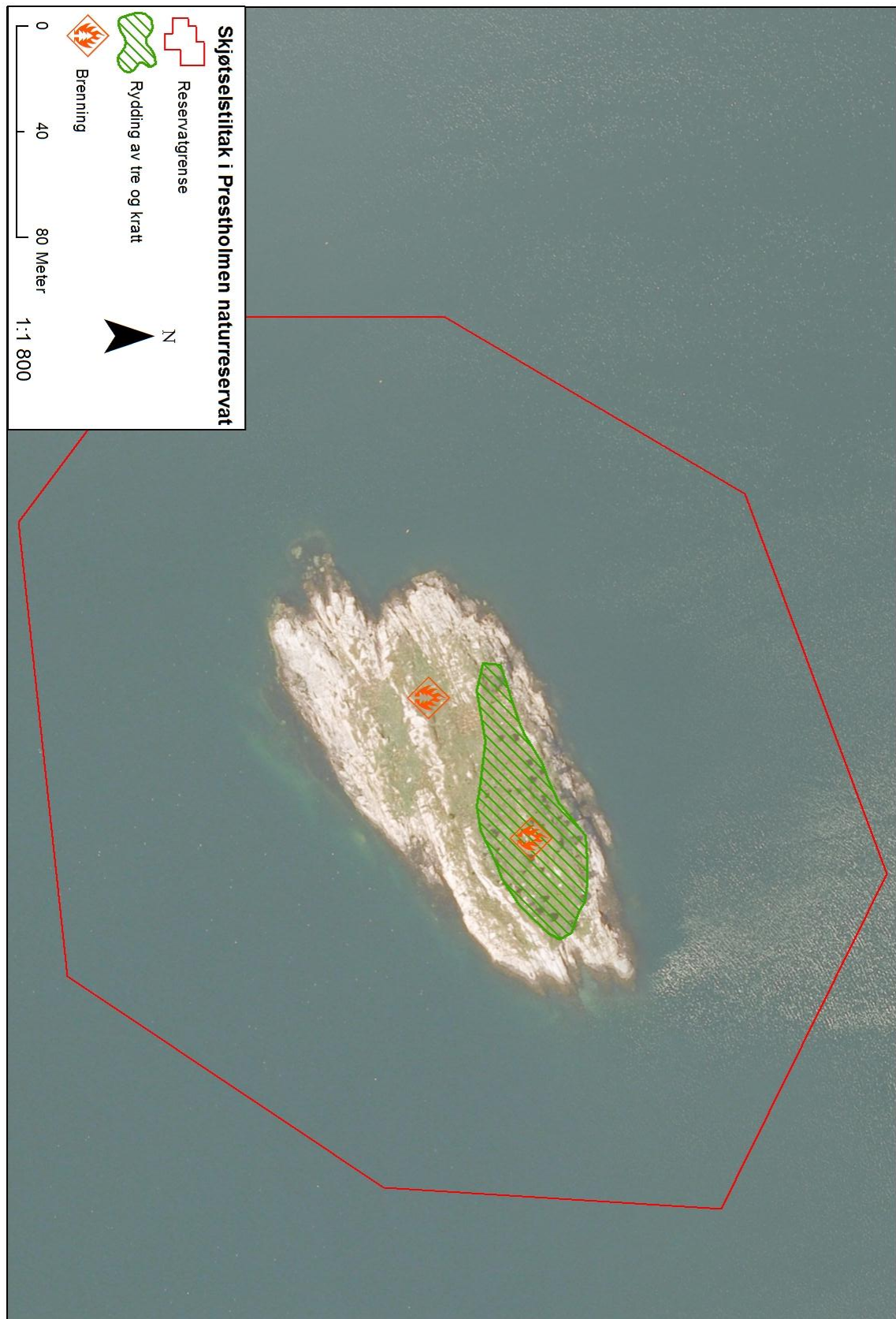
§ 11. Forvaltningsstyresmakt

Direktoratet for naturforvaltning fastset kven som skal ha forvaltningsstyresmakt etter denne forskrifta.

§ 12. Iverksetjing

Denne forskrifta trer i kraft 1. august 2010

Vedlegg 2 – Skjøtselskart for Prestholmen naturreservat

Vedlegg 3 – Sakshandsaming av forvaltningsplan for Prestholmen naturreservat

Av ulike årsaker kom planarbeidet seint i gong. Eit høyringsutkast blei sendt frå Fylkesmannen i Møre og Romsdal den 14.10.2011 til alle grunneigarane. Kommunar og andre moglege brukargrupper fikk tilsendt eit brev med opplysning om at dei kunne finne høyringsutkasta på fylkesmannen sine heimesider. Det blei oppmoda om å kome med merknader/innspeil til planarbeidet innan 25.11.2011.

Det kom ikkje inn merknader til høyringsutkastet.

I denne godkjente planen er redigeringa noko endra. Tidsplana er noko forandra. Elles er innhaldet i hovudsak som i høyringsutkastet.

Godkjenningsvedtaket står på side 3.

